

T.C. İÇİŞLERİ BAKANLIĞI
**SİVİL TOPLUMLA
İ L İ Ő K İ L E R**
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

"Bu proje T.C. İçişleri Bakanlığı Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü tarafından desteklenmektedir."

Bu makale Anayasa Hukukçuları Derneği tarafından gerçekleştirilen "Cumhuriyet'in 100. Yılında Demokrasi Hafızasının Oluşturulması Projesi" kapsamında kaleme alınmıştır.

Prof. Dr. Murat Balcı

DARBELERLE MÜCADELEDE CEZA HUKUKUNUN ROLÜ

Giriş

Darbeler (Anayasal Organlara Karşı İşlenen Suçlar) karşı mücadele bakımından en etkili mücadele yöntemlerinden biri hiç kuşkusuz, bu suç faillerine etkin bir yaptırım uygulamaktır. Toplumun bir arada yaşaması için ahlak kuralları, görgü kuralları gibi sosyal düzen kuralları vardır. Sosyal düzen kuralları içinde hukuk kuralları yaptırım uygulanması yönüyle diğerlerinden ayrılmaktadır. Hukuk kuralları içinde en ağır yaptırım da ceza hukuku yaptırımlarıdır. Ceza hukuku yaptırımlarını iki yönüyle ele almak gerekir. İlki geçmişte gerçekleştirilen kötülüğe karşı bir cevaptır, ikincisi cezanın kanunlarda yer alması suç işlemekten caydırıcıdır.

Çalışmamızda öncelikle ceza hukukunun caydırıcılık yönü üzerinde durulacak, ardından ülkemizde gerçekleştirilen darbelerde ve yargılamalarda, ceza hukuku uygulamalarına değinilecektir.

I-Ceza ve Suçun Önlenmesi

Ceza kanunlarında yer verilen yaptırımlar, ileride işlenecek suçları önlemek, bir diğer ifade ile suç işlemekten caydırmak içindir. Ceza hukukçuları suç işlenmesinin önlenmesini iki şekilde ele alırlar; “genel önleme” ve “özel önleme”. Suça uygulanan cezanın infazı sürecinde suçlunun yeniden topluma kazandırılması, ıslah edilmesi özel önleme olarak isimlendirilmektedir. Suç için öngörülen cezanın ileride suç işleme ihtimali olan kişilere psikolojik baskı kurarak suç işlenmesinin önlenmesi ise genel önlemedir.

Alman Filozof Feuerbach’a göre devletin hukuki ihlalleri uygulama zorunluluğu söz konusudur. Hukuki ihlallere karşı etkisi olacağından psikolojik zorlama gerekmektedir. Psikolojik zorlama, kanunda yer alan ceza tehdidi ve gerekirse cezanın infazı ile söz konusu olacaktır. Bentham’a göre de cezanın caydırıcı görevini icra için ızdırap ve acı verici nitelikte olması gerekir. Beccaria ise cezanın mutlaka uygulanacağı görüşünü azaltan af hakkının kaldırılması gerektiğini ifade etmektedir. Özetle ceza hukuku tarihinde suç işlenmesinin önlenmesi ve caydırıcılık bakımından, ceza uygulaması savunulmuş ve gerçek bir önleme-caydırıcılık sağlaması için cezaların mutlaka uygulanması gerektiği, suç işleyen kişilerin bu cezadan kurtulamayacaklarına dair bir inanç taşımaları gerektiği belirtilmiştir.

Konusu anayasal organlara karşı işlenen suçlar bakımından değerlendirecek olursak, anayasal organlar, cezalandırma hakkının toplumsal sözleşme ile devredildiği organlar olup, toplumsal düzeni tesis eden bu yapılara karşı gayrimeşru müdahale kuşkusuz en ağır ceza ile cezalandırılması gereken ihlallerdir. Zira hukuka bağlı anayasal organlar, hukuk dışı müdahalelerle bertaraf edilmekte, bir kaos ortamı yaratılarak, askerî veya diğer güçler keyfi bir yetki kullanımına gitmektedirler. 1980 askerî müdahalesinin başında olan Kenan Evren, büyük bir pişkinlikle, Ceza Kanununda darbeye teşebbüsün cezalandırıldığını, darbe yapmanın cezalandırılmadığını beyan ederek, anayasal organların hukuk dışı yollarla ele geçirilmesi hâlinde ne denli keyfi uygulamaların olabileceğini de açıkça ortaya koymuştur.

II- Türk Ceza Kanununda Anayasal Organlara Karşı Suçlar

“Anayasal Düzene ve Bu Düzenin İşleyişine Karşı Suçlar” başlığı altında TCK’nın 309’uncu maddesinde Anayasayı ihlal suçu yer almaktadır. Buna göre; “(1) Cebir ve şiddet kullanarak, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının öngördüğü düzeni ortadan kaldırmaya veya bu düzen yerine başka bir düzen getirmeye veya bu düzenin fiilen uygulanmasını önlemeye **teşebbüs edenler ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası ile cezalandırılırlar.** (2) Bu suçun işlenmesi sırasında başka suçların işlenmesi halinde, ayrıca bu suçlardan dolayı ilgili hükümlere göre cezaya hükmolunur. (3) Bu maddede tanımlanan suçların işlenmesi dolayısıyla tüzel kişiler hakkında bunlara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunur.

Cumhurbaşkanına suikast ve fiili saldırı 310’uncu maddede yer almaktadır. Buna göre; “(1) Cumhurbaşkanına **suikastte bulunan kişi, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası ile cezalandırılır. Bu fiile teşebbüs edilmesi halinde de suç tamamlanmış gibi cezaya hükmolunur.** (2) Cumhurbaşkanına karşı diğer fiili saldırılarda bulunan kimse hakkında, ilgili suça ilişkin ceza yarı oranında artırılarak hükmolunur. Ancak, bu suretle verilecek ceza beş yıldan az olamaz”.

Yasama organına karşı suç başlıklı 311’inci maddeye göre; “(1) Cebir ve şiddet kullanarak Türkiye Büyük Millet Meclisini ortadan kaldırmaya veya Türkiye Büyük Millet Meclisinin görevlerini kısmen veya tamamen yapmasını engellemeye **teşebbüs edenler ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasıyla cezalandırılırlar.** (2) Bu suçun işlenmesi sırasında başka suçların işlenmesi halinde, ayrıca bu suçlardan dolayı ilgili hükümlere göre cezaya hükmolunur.

“Hükûmete karşı suç” TCK. m. 312- “(1) Cebir ve şiddet kullanarak Türkiye Cumhuriyeti Hükûmetini ortadan kaldırmaya veya görevlerini yapmasını kısmen veya tamamen engellemeye **teşebbüs eden kimseye ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası verilir.** (2) Bu suçun işlenmesi sırasında başka suçların işlenmesi halinde, ayrıca bu suçlardan dolayı ilgili hükümlere göre cezaya hükmolunur”.

Türkiye Cumhuriyeti Hükûmetine karşı silahlı isyan TCK. m. 313- “(1) Halkı, Türkiye Cumhuriyeti Hükûmetine karşı silahlı bir isyana tahrik eden kimseye onbeş yıldan yirmi yıla kadar hapis cezası verilir. İsyan gerçekleştiğinde, tahrik eden kişi hakkında yirmi yıldan yirmi beş yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. (2) Türkiye Cumhuriyeti Hükûmetine karşı silahlı isyanı idare eden kişi, **ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası ile cezalandırılır.** İsyana katılan diğer kişilere altı yıldan on yıla kadar hapis cezası verilir. (3) Bir ve ikinci fıkrada tanımlanan suçların, devletin savaş halinde olmasının sağladığı kolaylıktan yararlanmak suretiyle işlenmesi halinde, **ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına hükmolunur.** (4) Bir ve ikinci fıkrada tanımlanan suçların işlenmesi sırasında başka suçların işlenmesi halinde, ayrıca bu suçlardan dolayı ilgili hükümlere göre cezaya hükmolunur”.

Silahlı örgüt TCK. m. 314- “(1) Bu kısmın dördüncü ve beşinci bölümlerinde yer alan suçları işlemek amacıyla, silahlı örgüt kuran veya yöneten kişi, on yıldan onbeş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (2) Birinci fıkrada tanımlanan örgüte üye olanlara, beş yıldan on yıla kadar hapis cezası verilir. (3) Suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçuna ilişkin diğer hükümler, bu suç açısından aynen uygulanır”.

Silah sağlama TCK. m. 315- “(1) Yukarıdaki maddede tanımlanan örgütlerin faaliyetlerinde kullanılmak maksadıyla bunların amaçlarını bilerek, bu örgütlere üretmek, satın almak veya ülkeye sokmak suretiyle silah temin eden, nakleden veya depolayan kişi, on yıldan on beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır”.

Suç için anlaşma, TCK. m. 316- (1) Bu kısmın dördüncü ve beşinci bölümlerinde yer alan suçlardan herhangi birini elverişli vasıtalarla işlemek üzere iki veya daha fazla kişi, maddi olgularla belirlenen bir biçimde anlaşılırsa, suçların ağırlık derecesine göre üç yıldan on iki yıla kadar hapis cezası verilir. (2) Amaçlanan suç işlenmeden veya anlaşma dolayısıyla soruşturmaya başlanmadan önce bu ittifaktan çekilenlere ceza verilmez.

Görüldüğü üzere anayasal organlara karşı kanun en ağır yaptırımları öngörmektedir. Peki bu ağır yaptırımlara rağmen, neden hâlâ anayasal organlara karşı işlenen suçlar bir başka ifade ile, darbeye teşebbüsler söz konusu olmaktadır? Acaba yaptırımlar yeterince caydırıcı değil midir? sorusu ilk olarak akla gelecektir. Bu noktada yukarıda bahsetmiş olduğumuz ceza hukukçularının bir başka fikri önem taşımaktadır. Kanunda yer alan cezaların uygulanması. 28 Şubat davasında mahkûm olan sanıklar için hükmolunan cezaların uygulanması toplumun bir kesiminde doğru görülmemektedir. Oysa bundan sonra cezaların caydırıcılık fonksiyonunu icra edebilmesi için bir başka ifade ile gelecekte muhtemel darbelerin önlenmesi için bu cezaların uygulanması çok önemlidir. Eğer bu cezalar uygulanmazsa, gelecekte darbe yapma hevesinde olanlar daha da cezaseretlenmiş olacak ve ülkemiz ağır bedeller ödemek durumunda kalacaktır.

III-Terörle Mücadele Kanunu

Anayasal organlara karşı işlenen suçlar Terörle Mücadele Kanunu 3. maddesi ile “26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 302, 307, 309, 311, 312, 313, 314, 315 ve 320’nci maddeleri ile 310’uncu maddesinin birinci fıkrasında yazılı suçlar, terör suçlarıdır” olarak kabul edilmektedir.

Terörle Mücadele Kanunu 5. maddesinde ise; “3 ve 4 üncü maddelerde yazılı suçları işleyenler hakkında ilgili kanunlara göre tayin edilecek **hapis cezaları veya adli para cezaları yarı oranında artırılarak hükmolunur**. Bu suretle tayin olunacak cezalarda, gerek o fiil için, gerek her nevi ceza için muayyen olan cezanın yukarı sınırı aşılabılır. **Ancak, müebbet hapis cezası yerine, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına hükmolunur**. Suçun, örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmiş olması dolayısıyla ilgili maddesinde cezasının artırılması öngörülmüşse; sadece bu madde hükmüne göre cezada artırım yapılır. Ancak, yapılacak artırım, cezanın üçte ikisinden az olamaz.

Terörle Mücadele Kanunu 17’nci maddesine göre; “Bu Kanun kapsamına giren suçlardan mahkûm olanlar hakkında, koşullu salıverilme ve denetimli serbestlik tedbirinin uygulanması bakımından 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanununun 107 nci maddesinin dördüncü fıkrası ile 108 inci maddesi hükümleri uygulanır. **Ancak, süreli hapis cezaları bakımından düzenlenen koşullu salıverilme oranı, dörtte üç olarak uygulanır**. Tutuklu veya hükümlü iken firar veya ayaklanma suçundan mahkûm edilmiş bulunanlar ile disiplin cezası olarak üç defa

hücre hapsi cezası almış olanlar, bu disiplin cezaları kaldırılmış olsa bile şartla salıverilmeden yararlanamazlar. Bu Kanun kapsamına giren suçlardan mahkûm olanlar, hükümlerinin kesinleşme tarihinden sonra bu Kanunun kapsamına giren bir suç işlemeleri halinde, şartla salıverilmeden yararlanamazlar”.

Terörle Mücadele Kanunu, 1991 yılında hazırlanmış bir kanun olup, kanaatimizce gerek terör suçları gerekse kapsamına aldığı, anayasal organlara karşı işlenen suçlar bakımından yeterli bir kanun değildir. Özellikle günümüzdeki teknolojik gelişmelerin gerisinde kalmış ve bu sebeple birçok noktada eksikliği başka hukuki normlarla kapatılmaya çalışılmıştır. Karşılaştırmalı hukuk çerçevesinde çağdaş Terörle Mücadele Kanunları ekseninde yeniden ele alınması gerekmektedir.

IV - Suçu ve Suçluyu Övme Suçu (Anayasal Organlara Karşı İşlenen Suçlara Zemin Hazırlama - Darbe Zemini Hazırlama)

Türk Ceza Kanununun 215'inci maddesinde “Suçu ve suçluyu övme” başlığı ile şu şekilde bir düzenlemeye gidilmiştir; “(1) İşlenmiş olan bir suç veya işlemiş olduğu suçtan dolayı bir kişiyi alenen öven kimse, bu nedenle kamu düzeni açısından açık ve yakın bir tehlikenin ortaya çıkması hâlinde, iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır”.

Özellikle anayasal organlara karşı işlenen suçlar veya bir başka ifade ile darbe suçlarını veya bu suçların faillerini övme, bir anlamda darbeye zemin hazırlama anlamına gelmektedir. Ülkemiz tarihinde birçok darbe girişimi mevcuttur. Bu darbelerin ve faillerinin övülmesi de bu kapsamda ele alınmalıdır. Gerek sosyal medya platformları, gerekse diğer dijital platformlar ile basın yayın organları bakımından bu madde hassasiyetle uygulanmalıdır. Zira her bir anayasal organa karşı suç, öncesinde meşru gösterilmesi ve bu yönde algı oluşturması ile işlenmeye başlanmaktadır. Bu konuda ülkemizde acı şekilde tecrübe edilmiştir. Bu sebeple anayasal organlara karşı suçlar önlenmek isteniyorsa öncelikle, darbeye meşruiyet kazandırmaya yönelik süreçlerin engellenmesi gerekmektedir. Bu da TCK'nın 215'inci maddesinin etkin şekilde uygulanmasının temini ile mümkün olabilir.

Öte yandan TCK'nın 215'inci maddesi de bir reforma tabi tutulmalıdır. Bu maddede her bir suç ve suçluyu övme aynı cezaya tabi tutulmaktadır. Oysa ki, anayasal organlara karşı suç işleyenler ile bu suçları övenler daha ağır bir yaptırıma tabi tutulmalıdır.

V- Düşman Ceza Hukuku

Günther Jakobs adlı Alman ceza hukukçusu “düşman ceza hukuku” adlı bir kavramı geliştirmiştir. Jakobs, Vatandaş Ceza Hukuku ve Düşman Ceza Hukuku ayrımı yapmıştır. Bu görüşe göre; Alman ceza hukuku belirli bir ölçüye kadar iki şeritlidir. Bir tarafta failin kusurunun esas teşkil ettiği geriye dönük değerlendirilmenin yapılarak, failin kural ihlaline tepki gösteren ceza hukuku, diğer yanda ise Almanya’da en şiddetli devlet müdahalesi olan, hürriyeti bağlayıcı tedbiri de içine alan emniyet tedbirleri sistemi. Emniyet tedbirlerinde failin kusurunun önemi yoktur ve tedbirin alınmasının sadece ileriye dönük olarak, suçun önlenmesi bakımından gerekli olup olmadığı sorusu önem taşır. Bu tedbirin alınmasının gayesi ise ya failin iyileştirilmesi ya da hürriyeti sınırlayıcı tedbirde olduğu gibi, toplumun failin yol açacağı tehlikelerden korunmasıdır.

Yukarıda Feuerbach’tan bahsederken ifade ettiğimiz genel önleme, hukuka sadık katalanlara, yani hukuk düzenine sırtını çevirmemiş olan ve bu sayede de normun geçerliliği için henüz açık olan kimselere vatandaşa yöneliktir.

Düşman, yani terörist prensip olarak ve aktif bir şekilde hukuk düzenine karşıdır ve düzenin rakibidir. Devletle diyaloga giren, devletin ceza hükmü vermesiyle karşılık verdiği, hak ve yetkilere sahip olan vatandaşın yerine tehlikeli ve tehlikeli olduğu için de kendisiyle savaşılan birey geçmektedir. Bu bireye karşı her şeyden önce çok etkili hareket edilmeli ve mümkün olduğunca çok önceden onun yolları kesilmelidir. Bunun sonucunda da iletişim yerine tehlike mücadelesi, vatandaş ceza hukuku yerine düşman ceza hukuku ortaya çıkmaktadır.

Bu görüş uzun zamandır çok tartışılmış olsa da ceza kanunlarında yer bulamamıştır. Bu sebeple anayasal organlara karşı işlenen suçlarda da olsa ceza hukukun temel ilkelerinden vazgeçilmemesinin önemli olduğunu vurgulamak gerekir.

VI-Türkiye’de Darbeler ve Ceza Hukuku

Türkiye’de anayasal organlara karşı işlenen suçlar, tek tek alınacak olsa çok kapsamlı ve hacimli bir eser ortaya çıkacaktır. Bu sebeple aşağıda sadece belli başlı darbeler ve meseleler üzerinde durulacaktır.

1-27 Mayıs 1960 Darbesi

27 Mayıs 1960 darbesi ülkemizde ilk tecrübe edilen darbedir. Bu süreçte anayasal organlar bir kısım askerî güçler tarafından ele geçirilmiş ve seçilmiş meşru başbakan ve bazı bakanlar adına yargılama dedikleri bir tiyatro sonucunda idam edilmiştir. Bu acı tecrübeden yıllar sonra Adnan Menderes'e toplum nezdinde iadei itibar yapılarak, tarih nezdinde yargılanarak hesap sorulabilmiştir. Bu dönemde ceza hukukunun en temel ilkeleri çiğnenmiş ve maalesef birçok meşhur hukukçu da Millî Birlik adlı komitenin emrinde ilim heyetlerinde yer alarak bu katliam niteliğindeki sürece ön ayak olmuştur. Aşağıda yer alan 15 Sayılı Kanun'un 3'üncü maddesi ile Ceza Kanunu geriye yürütülmüştür.

Türk Ceza Kanununun 146 ncı maddesine fıkra eklenmesi ve 56 ncı maddesinin kaldırılması hakkında geçici Kanun

Kanun No : 15

Kabul tarihi : 6/7/1960

Madde 1 — Türk Ceza Kanununun 146 ncı maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir :

«Birinci fıkrada yazılı suça ikinci fıkrada gösterilenden gayri surette iştirak eden fer'î şerikler hakkında beş seneden onbeş seneye kadar ağır hapis ve amme hizmetlerinden müebbeden memnuiyet cezası hükümlenir.»

Madde 2 — Türk Ceza Kanununun 56 ncı maddesi kaldırılmıştır.

Madde 3 — Yukarıki madde hükmü, bu kanunun yürürlüğe girmesi tarihinden önce işlenmiş olan ve Türk Ceza Kanununun 125 - 133, 141, 142, 146, 149, 150 ve 163 üncü maddelerinde yazılı bulunan Vatana hiyanet suçları hakkında da uygulanır.

Madde 4 — Bu kanun yayımı tarihinden itibaren yürürlüğe girer.

Madde 5 — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

7/7/1960

T. C. Resmî Gazete

Kuruluş tarihi : 7 Ekim 1336 - 1920

İdare ve yazın işleri için
Başbakanlık Neşriyat ve Müdevvenat
Umum Müdürlüğüne
müracaat olunur

11 TEMMUZ 1960
PAZARTESİ

Sayı : 10548

Geçici Kanunlar

Hürriyet İstikrazı hakkında Geçici Kanun

Kanun No : 11

Kabul tarihi : 6/7/1960

Madde 1 — Hasılı Hazine ihtiyacıyla İktisadi Devlet Teşekküllerinin yatırımlarının finansmanında kullanılmak üzere (500) milyon liraya kadar Hürriyet İstikrazı adı ile uzun vadede iç istikraz aktine Maliye Bakanı yetkilidir.

Madde 2 — Bu kanun gereğince yapılacak istikraz için hâmilane yazılı tahvil ihraç olunur.

Bu istikrazın yıllık faiz nispeti, ihraç fiyatı ve ifta müddeti Bakanlar Kurulu, diğer şartları Maliye Bakanlığı tarafından tesbit olunur.

Madde 3 — Tahvillerin iftası, borsada başabaştan aşağı fiyatlar ile satıldıkları müddetçe buradan satın alma yolu ile, başabaşı bulunmuş veya aşmış bulunanları takdirde kur'a çekmek suretiyle yapılır.

Madde 4 — Bu tahviller ihraç tarihlerinden itibaren 10 yıl geçmedikçe erken ödemesi veya konversiyona tâbi tutulamaz. Bu tarihten sonra keyfiyet, Hükûmetçe üç ay önce ilân edilme suretiyle herhangi bir faiz vadesinde tedavülde kalmış olan tahvillerin tamamı veya bir kısmı için başabaş erken ödeme veya konversiyon yapılabilir.

Madde 5 — Tahvillerin faiz ve bedelleri, geçici ve kesin tahviller ve bunların kuponları ile ödemelerine ait evrak ve senetler, ilân ve istikraz için diğer işlemler, istikrazın tamamen iftasına kadar, her türlü vergi ve resimden muaftır.

Madde 6 — Bu kanun gereğince çıkarılacak olan tahviller genel ve katma bütçe ile idare olunan daire ve kurumlarca, il özel idareleri ve belediyelere yapılacak artırım, eksiltilme ve sözleşmelerde teminat olarak libarî kıymetleri üzerinden kabul olunur.

Teminatın irat kaydına karar verildiği takdirde karar tarihten önce vadesi gelmiş faiz kuponlarının bedelleri tahvil sahiplerine ait olur. Bu tahviller Hazinece satılmış ve satılacak olan millî emlak bedellerinin ödenmesinde dahi başabaş kabul olunur.

Madde 7 — Bu istikrazla ait faiz kuponlarının bedelleri tediyest iktiza ettiği tarihten itibaren 5 yıl ve tahvil bedelleri tediyest lazım geldiği tarihten itibaren 10 yıl sonra Hazine lehine zamanasımına uğrar.

Madde 8 — Bu kanun gereğince yapılacak istikrazın ihraç giderleri, Devlet Borçları Bütçesinde açıklık ayrı bir bölüme ödenek kaydı suretiyle ödenir.

Maliye Bakanlığı ihraç giderleri için (500 000) liraya kadar geçici harcamaaya yetkilidir.

Madde 9 — Bu kanunun aktine izin verdiği istikrazın yıllık faiz, ifta ve diğer giderlerini karşılayabilecek ödenek her yıl Devlet Borçları Bütçesinde açıklık ayrı bir bölüme konulur.

Madde 10 — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Madde 11 — Bu kanunu Maliye Bakanı yürütür.

7/7/1960

Abdullah oğlu Muhiittin Tercan'a, vatani hizmet tertibinden aylık bağlanmasına dair Geçici Kanun

Kanun No : 12

Kabul tarihi : 6/7/1960

Madde 1 — Milli Mücadeleye başından sonuna kadar jandarma eri ve süvari çavuşu olarak iştirak ederek emsallerine nispetle fevkalâde hizmet ve yararlığı sebbeden Abdullah oğlu Muhiittin Tercan'a, hayatta bulunduğu müddetçe vatani hizmet tertibinden (500) lira aylık bağlanmıştır.

Madde 2 — Bu kanun yayımını tekbiden ay başından itibaren yürürlüğe girer.

Madde 3 — Bu kanunu Maliye Bakanı yürütür.

7/7/1960

Milletlerarası İktisadi ve mali münasebetlerimizin tanzimi hakkında Geçici Kanun

Kanun No : 13

Kabul tarihi : 6/7/1960

Madde 1 — 31/5/1949 tarih ve 5412 sayılı Kanunla kurulmuş bulunan Milletlerarası İktisadi İş Birliği Teşkilatı Maliye Bakanlığına (Hazine Genel Müdürlüğü) bağlanmıştır.

Madde 2 — Milletlerarası mali münasebetler ve yabancı memleketlerin resmî mali müessesesi ve teşekkülleri ve finansman müesseseleri ile her türlü müzakere ve münasebetler Maliye Bakanlığı tarafından tanzim ve tatbik edilir.

Madde 3 — Maliye ve Ticaret Bakanlıkları ilgili diğer Bakanlık ve dairelerin mütalâalarını almak suretiyle, iki tarafı iktisadi ve ticaret münaseletlerini müzakere ve inatç ve bunların tatbikatını idare ederler.

Madde 4 — Ticaret Bakanlığı, Maliye Bakanlığı ile ilgili diğer Bakanlık ve dairelerin mütalâalarını almak suretiyle, iki tarafı iktisadi ve ticaret münaseletlerini müzakere ve inatç ve bunların tatbikatını idare eder.

Madde 5 — 27/2/1951 tarih ve 5743 sayılı Kanuna bağlı ilişik (1) sayılı cetvelde yazılı kadrolar kalmadığı ve ilişik (2) sayılı cetvelde gösterilen kadrolar 3656 sayılı Kanuna bağlı (1) sayılı cetvelin Maliye Bakanlığı Hazine Genel Müdürlüğü kısmına ilâve edilmiştir.

Cetvelde başka Bakanlığa ait olduğu işaret edilen kadrolara ailekâh Bakanlık tarafından tâyin yapılır.

Heyet başkanılarına Maliye Bakanlığınca tâyin yapılmadan önce Ticaret Bakanlığının mütalâasına alınır.

Maliye Bakanlığının Hazine Genel Müdürü aynı zamanda İktisadi İş Birliği Teşkilatı Genel Sekreteri vazifesini görür ve müktesp hakkına bakılmaksızın Genel Sekreterlik kadro masasını alır.

Daha üzücü olan bir durum ise Ceza hukukçuları bu dönemde gazetelerde yazdıkları yazı ile bu hukuk katliamını savunmuşlardır. Aşağıda Baha Arıkan ve Çetin Özek'in yazılarını görebilirsiniz.

GÜNÜN YAZISI :

56. MADDE

Yazan :

M. Çetin ÖZEK

Dünkü yazımızda Ceza Kanunumuru tadil eden kanunun vatan hainleri hakkında, suç daha evvel işlenmiş olduğu halde, 56. maddenin tatbik edilmeyeceği şeklinde bir neticeye varmak suretiyle, Yeni hükümün eski suçlara samil kıldığını belirtmiştik. Bu durumun hukuk prensiplerine aykırı bulunmadığı kanaatinde bulunduğumuzu da söylemiştik. Bu inancımıza ne gibi sebeplere dayanarak varmış olabiliyoruz? Bu konuyu kısaca aydınlatalım.

Kanunların geçmişe samil olmaması demek yeni ve daha ağır kanunların eski fillere tatbik edilmemesi demektir. Bunun dışında Ceza Kanunlarının tatbikinde esas olan kanunun yürürlüğe girer girmez tatbik edilmesi, yani derhal tatbiktir. Yoksa, lehte kanunun makabele tesmili kaide değildir, bir istisnadır. Lehte kanunların geçmişe şumulünü bir prensip olarak kabul etmek hatadır. Çünkü böyle bir sistem sadece suçlar ve cezaları gösteren kanunlara ihlâs etmeyecektir. Bunun yanında usul kanunları müruru zaman kanunları gibi kanunların da bu sisteme uyruun olarak tatbik edilmesi gerekecektir. Bu ise, ittifakia kabul edilmeyen bir husustur. Usul kanunları, müruru zaman kanunları infaz kanunları derhal tatbik olunurlar.

Demek oluyor ki, kanunların derhal tatbik edilmesi esas kaidedir. Lehte kanunun geçmişte de tatbik edilmesi ise istisna. Bu vaziyete göre, derhal tatbik olunacaktır. Kaldırılma istisnasını teşkil eden ise, sadece suçların kanunluluğu prensibinin icabı suç tesis eden ve suçların cezasını arttıran kanunlardır. Bu bakımdan, yeni bir suç ortaya koymayan veya mevcut belirli bir suçun cezasını arttırmayan kanunlar, suçlunun aleyhine de olsa, derhal tatbik edilecektir. Büyük Fransız cezacıları Garraud Garçon da bu fikri savunuyorlar. Bu durum karşısın-

da 56. maddeyi kaldırılan kanun yeni bir suç tesis etmediğine ve belirli bir suçun cezasını arttırmadığına göre, derhal tatbik olunacaktır. Lehte kanunun tatbiki istisnasını icap ettiren bir durum yoktur. Aynı zamanda, 56. madde suçlunun makûmiyet tarihini esas aldığı için, bu ceza indiriminin suçlunun ehliyeti (nat kabiliyeti) ile ilgili hikmetli, yaşlara acıma duygudur. Bu vaziyete göre, 56. madde sadece cezaya tesir eden bir haldir. Bir bakıma mecburi şekilde hususi af, cezayı indiren af olarak vasıflandırılabilir. Bu cenhosi ile, 56. madde suç hukukunu değil infaz hukukunu ilgilendiren karakterdedir. Cezanın tatbik edilecek miktarını tayin eder. Suçun esas cezası indirimden evvelki cezadır. 56. maddeyi infazı ilgilendiren bir madde olarak kabul edilince, onu kaldırılan hüküm de infazı ilgilendiren bir kanun hükmüdür. Ceza hukukunda kabul edilen prensip infaz kanunlarının derhal tatbik edilmesidir. Infaz kanununun mazmununa lehine veya aleyhine olması durumu değiştirmez; hüküm derhal suçlulara uygulanır. Bu vaziyete göre, 56. maddeyi kaldırılan kanunun ihtiyar vatan hainlerine tatbik edilmedi modern ceza hukuku prensiplerine uygundur.

Uluslararası bir ceza hukuku prensibi olduğunu belirtmiş, suçların ve cezaların kanunluluğu prensibi fert hak ve hürriyetlerini garantileyen şahane bir mefhumdur. Bununla beraber olağanüstü durumlar bu prensibin ih-

lal edilmesine cezası verir. Bu cezası sadece tekerik bir fikir olmaktan da uzaktır. Birçok milletlerin imza koyduğu "Avrupa İnsan hakları sözleşmesi"nde yer etmiştir. Gerçekten, adını ettığımız sözleşme ile Birleşmiş milletlerin insan hakları sözleşmesi hemen hemen aynı ifadelerle, suçların ve cezaların kanunluluğu prensibini kabul etmiştir. Buna rağmen Avrupa İnsan hakları sözleşmesi 11 maddesinin ikinci fıkrasında ayvnen şu hüküm vazar etmektedir: "Is bu madde istisnadan zaman zaman umumî hukuk prensiplerine göre suç sayılan bir fill veya ihmalden suçlu bir şahsı vasıflandırmaya ve cezalandırılmaya mâni değildir". Sözleşme bu hüküm ile, kanunsuz suç ve ceza olmaz prensibini yumuşatmış olmaktadır. Böylece yazılı herhangi bir metinde suç olarak vasıflandırılmaması olsa dahi, medeni milletlerin umumî hukuk prensiplerini ihlâl eden bir fill cezalandırılacaktır. Bilkiassa Fransa'da çıkan bir takım kanunlar, Petain hükümetinin yazılı kanunlara göre suç teşkil etmeyen fillerini suç sekinde sökmüştür. Yeni makabele samil yeni suçlar ihdas etmiştir. Bu vaziyet karşısında müteaddit hâdiselerle, şikâyet yolu Avrupa İnsan Hakları Komisyonuna başvurulmuştur. Bütün bu hâdiselerde sözleşmenin hazırlık çalışmaları inceleme komisyon; sözleşmenin ikinci fıkrası ile kanunsuz suç olmaz prensibinin sertliğinin yumuşatılmak gayesi güdüldüğünü teşbih etmiştir. Komisyon, harp suçları, vatana hiyanet suçları, dâmanis işbirliği suçları gibi olağanüstü suçların cezalandırılmasında ve olağanüstü durumlarında kanunsuz suç olmaz prensibinin tatbik edilemeyeceğini kararlaştırmıştır. Komisyonca göre, bu şekilde olağanüstü suçları cezalandıran ve kanunsuz suç olmaz prensibinden ayrılan kanunlar hiçbir zaman gerek hukuk ve gerek ahlâk bakımından hakir görülmezler. Umumi prensipler bu şekildeki kanunlara cezası verir (Avrupa Konseyinin, La Convention Europeenne des droits de L'Homme isimli kitabı, 1958, 2. tabı, S. 62-63). Görüldüğü üzere, Avrupa İnsan Hakları Komisyonu yeni suç ihdas eden bunu eskiye tesmili eden kanunlara dahi cezası vermektedir. Halbuki, 56. maddeyi kaldırılan kanun, tadil kanununun çerçevesinde de belirtildiği üzere ne yeni suç ihdas etmektedir, ne de mevcut suçların unsurlarını ve cezasını değiştirmektedir. Bu vaziyete göre tadil kanununun belirli hallerde geçmişe samil kılınması uluslararası hukuk prensip ve anaçmalarına tamamen uygundur.

Avrupa İnter-hakları sözleşmesi Türkiye tarafından 6366 sayılı kanunla kabul edilmiştir. Bu bakımdan sözleşmenin 7. maddesi mer'î iç hukuk nizamına ihlal edilmiş bir maddedir. Böylece 56. maddeyi kaldıran tadil kanunu tamamiyle mer'î iç hukuk nizamına uygun bir yapı taşımaktadır.

Bütün bu hukukî durumların yanında bir de fiilî durum vardır. Memleketimizde meşruluğundan kimsenin şüphelenmediği bir inkılâp olmuştur. Vatan hainlerinin elinde tuttuğu mer'î devlet nizamı yıkılmış bir takım mesuniyetler kaldırılmış geçici bir devreye yaratılmıştır. Bu durum olağanüstü bir devlet nizamına ve sosyal nizamına doğurur. Bu olağanüstü durumun zorunlu bir takım neticeleri vardır. Bu neticeler, geçici devrenin başarılı bir sonuca varabilmesi için zorunludur. Olağanüstü durum, bazan olağan üstü tedbirleri içine alacaktır. Her ihtilâlin şartlarına uygun bir ihtilâl hukuku bulması başarısı için şarttır. İhtilâl, inkılâp nasıl olağanüstü bir durumsa, yaratacağı neticeler de öyle olacaktır. Bu bakımdan ihtilâlî şartları mevcut bir inkılâp meşru bir davranış olarak kabul ediyorsak onun neticelerini de meşru olarak kabul etmek mecburiyetindeyiz. İnkılâp meşru olarak kabul edip geçici devrenin olağan kâhfilelerle yürütülmesini istemek, inkılâbî başarıya sürükler. Milletçe hep birlik olarak, inkılâbımızı nasıl meşru kabul ediyorsak; zaruri olarak kabul edilen olağanüstü tedbirleri de meşru saymamız gerekecektir. Bu bakımdan da, 56. maddeyi kaldıran kanun tamamiyle meşru esaslara dayanmaktadır. Şurası da bir gerçektir ki, yeryüzünde hiçbir ihtilâl bu kadar hukukî olmamış ve geçici devrelerde bu kadar hukuk prensiplerine itibar etmemiştir.

tır. Bu bakımdan da, 56. maddeyi kaldıran kanun tamamiyle meşru esaslara dayanmaktadır. Şurası da bir gerçektir ki, yeryüzünde hiçbir ihtilâl bu kadar hukukî olmamış ve geçici devrelerde bu kadar hukuk prensiplerine itibar etmemiştir.

Her hukuksuzlukta olduğu gibi 27 Mayıs'ta yaşanan hukuksuzluklar da bir dönem sonra gazetelerde eleştirilmeye başlanmıştır. Aşağıda bu yazı görülebilir.

GÖZLEM

UĞUR MUMCU

Kimlerdi?

27 Mayıs İhtilali sonrasında kurulan Yüksek Adalet Divanı nasıl oluşmuştu? Demokrat Parti hükümeti ve milletvekilleri hangi gerekçe ile "anayasayı ihlal" suçundan cezalandırılmıştı?

Ve bu gerekçeyi kimler yazmıştı?
"Demirkırat" adlı televizyon dizisinde bu konulara hiç yer verilmedi.

GÖZLEM

UĞUR MUMCU

(Başarafa 1. Sayfada)

İnfaz tutanaklarında imzaları bulunan iki üstöğmen sonra hangi görevlere getirildiler? Ve bugün hangi duyarlı görevdeler? Bu konulara da değinilmedi. Oysa, bu konular daha önce yazıldı; çizildi.

Örneğin ihtilal gecesi gözaltına alınan DP milletvekillerinin yargılanması için izlenecek yol ve yöntemleri kimler belirledi?

Bu yol ve yöntemleri belirleyen kurul şu üyelere oluşmaktaydı:

Adalet Bakanı Abdullah Polat Gözübüyük, Devlet Bakanı Amil Artus, Basın-Yayın Bakanı Zühtü Tarhan, Yargıtay 1. Ceza Dairesi Başkanı Salim Başol, Prof. Dr. Sulhi Dönmez, Prof. Dr. Nurullah Kunter, Prof. Dr. Sahir Erman, Kâmil Rona ve Askeri Yargıç Refet Tüzün.

Bu kurula, Prof. Hıfzı Veldet Velidedeoğlu ve Doç. Dr. Muammer Aksoy da katıldı.

Bu kurul, gerekli anayasa ve yasa maddelerini hazırladı. Geçici anayasaya DP milletvekillerini yargılamak üzere Yüksek Adalet Divanı'nın kurulacağına ilişkin madde konuldu; 16 Haziran 1960 günü de 3 sayılı yasa ile "Yüksek Adalet Divanı" kuruldu.

Divan, hangi yargılama usulünü izleyecekti?

Bunu saptamak üzere de Prof. Dr. Tahir Taner başkanlığında bir "ilim heyeti" kuruldu.

Bu kurul, "usul" ve "ceza komisyonu" olarak ikiye ayrıldı.

Usul komisyonunda şu üyeler görev aldı:

Prof. Dr. Tahir Taner, Prof. Dr. Nurullah Kunter, Prof. Dr. Naci Şensoy, Prof. Dr. Sahir Erman, Salim Başol, Refet Tüzün, Kâmil Rona ve Askeri Yargıç Hasan Gürsel.

Ceza Komisyonu da Prof. Dr. Hüseyin Nail Kubalı, Prof. Dr. Hıfzı Veldet Velidedeoğlu, Prof. Dr. Sahir Erman, Prof. Dr. Burhan Köni, Prof. Dr. Naci Şensoy, Doç. Dr. Muammer Aksoy ve Dr. Feyyaz Gölcüklü'den oluşmaktaydı.

Komisyon, Ceza Yasası'nın 146. maddesine ek yaparak DP milletvekillerinin "anayasayı ihlal suçuna katılma" suçundan yargılanmalarını sağladı.

Ceza Yasası 65 yaşını dolduranlara ölüm cezası verilmeyeceğini öngörüyordu. Bayar, 77 yaşındaydı. Bu yüzden Ceza Yasası'nın 56. maddesi değiştirilerek 65 yaşını dolduranlara ölüm cezası verilmesi yolu açıldı.

Evrensel hukuk ilkeleri, "ceza yasalarının geçmişte etkilemeyeceğini" gerektirmekteydi.

Ceza Yasası 65 yaşını dolduranlara ölüm cezası verilmeyeceğini öngörüyordu. Bayar, 77 yaşındaydı. Bu yüzden Ceza Yasası'nın 56. maddesi değiştirilerek 65 yaşını dolduranlara ölüm cezası verilmesi yolu açıldı.

Evrensel hukuk ilkeleri, "ceza yasalarının geçmişte etkilemeyeceğini" gerektirmekteydi.

Prof. Dr. Tahir Taner'in bu madde görüşülürken tasarıya "Ben tarihten korkarım" diye karşı çıktığı öğrenilmişti. Bu tasanı, Prof. Dr. Sulhi Dönmez, Prof. Dr. Sahir Erman, Prof. Dr. Ragıp Sarıca, Doç. Dr. Muammer Aksoy ve Dr. Feyyaz Gölcüklü'nün katıldıkları bir toplantı sonunda kabul edilerek 11 Temmuz 1960 günlü Resmî Gazete'de yayımlandı.

Yassıada duruşmalarında sanık avukatları "anayasayı ihlal" suçu ile ilgili yabancı kaynaklara yollama yapmışlardı. Yüksek Adalet Divanı, Prof. Dr. Sulhi Dönmez, Prof. Dr. Sahir Erman, Prof. Dr. Faruk Erem ve Prof. Dr. Nurullah Kunter'den oluşan bir komisyon kurarak bu komisyona şu görevi verdi:

— Yabancı müelliflerin bahis konusu hususlarla ilgili görüşlerinin ve gerektiğinde yabancı mevzuatın ilgili maddelerinin, şahsî herhangi bir kanaat katmadan aynen tercümesi...

Prof. Dr. Tahir Taner'in bu madde görüşülürken tasarıya "Ben tarihten korkarım" diye karşı çıktığı öğrenilmişti. Bu tasanı, Prof. Dr. Sulhi Dönmez, Prof. Dr. Sahir Erman, Prof. Dr. Ragıp Sarıca, Doç. Dr. Muammer Aksoy ve Dr. Feyyaz Gölcüklü'nün katıldıkları bir toplantı sonunda kabul edilerek 11 Temmuz 1960 günlü Resmî Gazete'de yayımlandı.

Yassıada duruşmalarında sanık avukatları "anayasayı ihlal" suçu ile ilgili yabancı kaynaklara yollama yapmışlardı. Yüksek Adalet Divanı, Prof. Dr. Sulhi Dönmez, Prof. Dr. Sahir Erman, Prof. Dr. Faruk Erem ve Prof. Dr. Nurullah Kunter'den oluşan bir komisyon kurarak bu komisyona şu görevi verdi:

— Yabancı müelliflerin bahis konusu hususlarla ilgili görüşlerinin ve gerektiğinde yabancı mevzuatın ilgili maddelerinin, şahsî herhangi bir kanaat katmadan aynen tercümesi...

DP milletvekilleri ve avukatları "bizim dokunulmazlığımız var" diyorlardı. Bu savunma nasıl yürütülecekti?

Yüksek Adalet Divanı, DP milletvekillerinin bu savunmalarını Prof. Dr. Sulhi Dönmez'in bulunduğu şu gerekçe ile yürütülmüştü:

— Ancak vatana hıyanet ve ammenin sükûnu hallerinde bu muafiyet söz konusu olmaz.

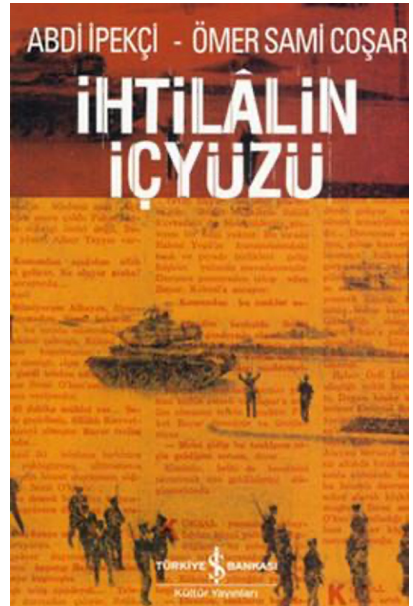
DP milletvekilleri "Tahkikat komisyonu kurulması ile anayasa ihlal edilmez" mi diyorlardı? Bu savunma da Prof. Dr. Sahir Erman'ın bulunduğu şu dayanak ile yürütülmüştü:

— Devlet reisinin veya teşriî meclislerin selâhiyetlerini genişletmeye veya daraltmaya, bu kuvvetlerden birini ortadan kaldırmaya, yahut icra kuvvetinin hali hazır işleyiş tarzını değiştirmeye, veyahut icra kuvveti ile kaza kuvveti arasındaki münasebetleri değiştirmeye matuf hareketlerdir ki devletin anayasasını tağyir, tebdil ve ilga şeklinde mütalaa edilebilir.

Yassıada belgeselli eğer gerçekten "belgesel" olacaksa, bütün bunların dizide yer alması gerekmez miydi?

İnfazlarda bulunan savcı bugün hangi görevdedir? İnfaz tutanaklarında imzaları bulunan iki üstöğmen bugün hangi duyarlı kurulların başındadır. Radyoda "Yassıada Saati" adlı programı hazırlayanlar kimlerdi? DP'yi en ağır sözcüklerle aşağılayan bu programı hazırlayanlar sonra hangi görevlere getirildiler? Ne yaptılar? Ve bugün ne yapıyorlar?

Bunlar daha önce yazıldı, çizildi. Ancak nedense belgeselde bu konulara yer verilmedi.

İlim Komisyonunda Sınırlı Tartışmalar

Geçici Anayasa'da belirtilen Yüksek Soruşturma Kurulu ile Yüksek Adalet Divanı'nın çalışmalarını düzenlemek ve bu münasebetle Usul ve Ceza kanunlarında yapılacak değişiklikleri görüşmek üzere kurulan ilim komisyonu, 10 Haziran günü Adalet Bakanlığı kütüphanesinde toplandı.

Ordinaryüs Profesör Tahir Taner'in başkanlık ettiği komisyon da şu üyeler bulunuyordu:

Adalet Bakanı Abdullah Gözübüyük, Devlet Bakanı Âmil Artus, Basın-Yayın Bakanı Zühtü Tarhan⁴, Yargıtay Birinci Daire Başkanı Salim Başol, Profesör Nurullah Kunter, Profesör Sahir Erman, Profesör Naci Şensoy, Askeri Adli Hâkim Rıza Tunç, Askeri Adli Hâkim Kâmil Rona, Askeri Adli Hâkim Refet Tüzün...

Komisyonun ilk toplantısında adı önceden açıklanmış Sulhi Dönmezer yer almyor⁵, buna karşılık Geçici Anayasa'yı hazırlamış profesörlerden Muammer Aksoy çalışmalarına katılıyordu. Toplantıyı Gözübüyük açmış ve yaptığı konuşmada kurulan bilim heyetinden, "Demokrat Parti iktidarına mensup devlet ricalinden kazai mesuliyeti gerektiren fiilleri işlemiş bulunanlar hakkında yapılacak soruşturma ve kovuşturmanın şekil ve mahiyetini tespit hususunda bir rapor hazırlanmasının istendiğini," bildirmişti.

Komisyonun, durumu hem ceza, hem de usul hukuku bakımından incelemesi gerekiyordu. Görüşmeler önce ceza hukuku ile ilgili değişiklik konusunda başladı. Tahir Taner, sanıkların yargılanmasında yürürlükteki ceza mevzuatında bir değişiklik gerekip gerekmediği hususunda komisyon üyelerinin fikirlerini öğrenmek

ni kısa bir sürede tamamlayarak, düzenlenen raporu 14 Haziran'da Adalet Bakanlığı'na veriyordu. Raporu derhal görüşen Milli Birlik Komitesi teklifleri iki gün içinde kanunlaştırıyor ve "Yüksek Adalet Divanı'nın Muhakeme Usulüne Ait Geçici Kanun" adını taşıyan tasarı 18 Haziran tarihli Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giriyordu.

Tasarının kanunlaşmasından sonra derhal soruşturma kurulunun teşkiline girilecek ve soruşturma faaliyeti başlayacaktı. Ceza Kanunu'ndaki değişiklikleri hazırlayan ikinci komisyonun çalışmalarını ise bir süre devam edecek, Temmuz başında tamamlanan tasarı MBK tarafından görüşüldükten sonra 11 Temmuz'da kanunlaşacaktı.

Görüldüğü üzere, bu dönemde bazı ceza hukukçuları işlenen hukuk katliamını meşru göstermeye çalışırken Ord. Prof. Dr. Tahir Taner gibi bazı hukukçular ise güç karşısında eğilmemiş ve temel hukuk ilkelerinden taviz verilmesine karşı durmuşlardır.

2-12 Eylül 1980 Darbesi

12 Eylül 1980 darbesi, anayasal organlara karşı işlenen ve başarıya ulaşan bir suçtur. Suçun tamamlanmış olması suç bakımından bir cezasızlık hâli değildir. Teşebbüs hâli cezalandırılan suç yorumunda evleviyet ilkesi gereği tamamlanmış hâli de cezalandırılır. Ancak anayasal organlara karşı işlenen suçlarla etkin mücadele gereği, 12 Eylül 1980 darbesi ile daha iyi anlaşılmalıdır. Çünkü yönetimi ele geçiren failler, keyfi şekilde kendilerini yargılamaktan koruyabilmektedir. Aşağıda ifade edildiği üzere, insan bu süreçte keyfi şekilde idam edilmiştir. Ortada hukuken bir yargılama olmadığı da birinci ağızdan ifade edilmiştir.

istedi. Bazıları ihtilâl rejimlerinin özel hukukları olduğu, bu bağlamdan yürürlükteki mevzuatta değişiklik yapmanın mümkün ve gerekli bulunduğu görüşünü savunuyorlardı. Bir kısmı ise böyle bir değişikliği mahzurlu sayıyor, "kanunsuz suç ve ceza olmaz" ilkesinden, kanunların makabline teşmil edilemeyeceğinden söz ediyordu. Tahir Taner, herkesin görüşünü tespit ettikten sonra kendi fikrini açıkladı. O da fevkalade hâl hukukunun uygulanmasına karşıydı ve Ceza Kanunu'nda değişiklik yapılmasını uygun bulmuyordu.

Komisyonu o gün katılmış bulunan Muammer Aksoy, Taner'in bu açıklamalarına sınırlı bir şekilde karşılık verdi ve uzun konuşmasını Tahir Taner'e hitaben şu cümle ile bitirdi:

— İnanç lazım, inanç...

Toplantının havası elektriklemişti. Taner bu hitap üzerine yerinden fırlamış, Aksoy'a:

— Ne demek istiyorsun... Beni bu ihtilâlin meşruiyetine inanamamakla mı itham ediyorsun?..

Artık görüşmeler, ilmi müzakere niteliğini kaybetmiş, sınırlı tartışmalar halini almıştı. İş yatıştırmak isteyenler vaktin geçmesini bahane ederek çalışmaların ertesi güne bırakılmasını teklif ettiler. Toplantılardan küskün ve kırgın çıkan Taner, görevden ayrılmak istiyordu. Bulunan bir formül ihtilâfi halletti. Komisyon ikiye ayrılacak, bir kısmı usul hukukunda, diğeri de ceza hukukunda yapılması gereken değişikliklerle ilgili raporu hazırlayacaktı. Tahir Taner'in başkanlığını edeceği Usul Heyeti'nde Aksoy bulunmayacaktı.

Heyetler şu şekilde bölünmüşlerdi:

Usul Komisyonu: Tahir Taner, Nurullah Kunter, Sahir Erman, Refet Tüzün, Rıza Tunç, Salim Başol⁶, Kâmil Rona, Naci Şensoy, Hasan Gürsel.

Ceza Komisyonu: Hüseyin Nail Kubalı, Hıfız Veldet Velidede-oglu, Sahir Erman, Burhan Köni, Feyyaz Gölcüklü, Muammer Aksoy, Naci Şensoy.

Ceza Komisyonu, çalışmalarını Koraltan'ın Meclis Başkanlığı odasında yapacaktı. Taner'in başkanlığındaki heyet ise ertesi günü yine Adalet Bakanlığı kütüphanesinde toplanıyor ve müzakereleri-

Geçici Madde 15 – (7/11/1982 tarihli ve 2709 sayılı Kanunun hükmüdür.)

12 Eylül 1980 tarihinden, ilk genel seçimler sonucu toplanacak Türkiye Büyük Millet Meclisinin Başkanlık Divanını oluşturuncaya kadar geçecek süre içinde, yasama ve yürütme yetkilerini Türk milleti adına kullanan, 2356 sayılı Kanunla kurulu Milli Güvenlik Konseyinin, bu Konseyin yönetimi döneminde kurulmuş hükümetlerin, 2485 sayılı Kurucu Meclis Hakkında Kanunla görev ifa eden Danışma Meclisinin her türlü karar ve tasarruflarından dolayı haklarında cezai, mali veya hukuki sorumluluk iddiası ileri sürülemez ve bu maksatla herhangi bir yargı merciine başvurulamaz.

Bu karar ve tasarrufların idarece veya yetkili kılınmış organ, merci ve görevlilerce uygulanmasından dolayı, karar alanlar, tasarruflarda bulunanlar ve uygulayanlar hakkında da yukarıdaki fıkra hükümleri uygulanır.

1980 Anayasasına geçici 15. madde eklenerek darbeciler kendilerini yargılanmaktan korumaya çalışmıştır. Oysa bu madde zamanaşımını durdurduğu için daha sonra kaldırılmış ve failer yıllar sonra da olsa bu ağır suçun yaptırımını ile karşı karşıya kalmıştır. Aşağıdaki görselde buna ilişkin ayrıntılar verilmiştir.

Ankara Adliyesi 10. Ağır Ceza Mahkemesi'nde görülen 12 Eylül Davası'nda karar 18 Haziran 2014 tarihinde çıktı. Kararda, Eski Genelkurmay Başkanı emekli Orgeneral **Kenan Evren** ile eski Hava Kuvvetleri Komutanı emekli Orgeneral **Tahsin Şahinkaya** hakkında müebbet hapis cezası verildi. Ayrıca Evren ve Şahinkaya'nın askeri rütbelerin de sökülmesine karar verildi.

Evren ve Şahinkaya'nın 21 Aralık 1979'da dönemin Başbakanı'na verdikleri muhtırayla Anayasa'yı ve TBMM'yi ortadan kaldırmaya ve görevini yapmasını engellemeye teşebbüs suçunu işledikleri, 12 Eylül 1980'de de cebren Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nı tağyir, tebdil veya ilgaya ve bu kanun ile teşekkül eden TBMM'yi ıskat ve cebren men suçunu işledikleri gerekçesiyle eylemlerine uyan 765 sayılı TCK'nın 146/1. maddesi gereğince "ağırlaştırılmış müebbet" hapis cezasına çarptırılmıştı.

Mahkeme, sanıklar hakkında, zincirleme suç maddesinin uygulanmasına yer olmadığına karar vererek, sanıkların duruşmadaki tavır ve hareketleri ile dosya kapsamı ele alınarak, takdiri indirimle bu cezanın "müebbet hapse" çevrildiğini kaydetmişti.

3-28 Şubat Darbesi

28 Şubat darbe girişimi Türk tarihi bakımından çok önemli izler bırakmıştır. Askerî ve sayet siyasi iktidarı baskı yoluyla görev yapamaz hâle getirmiştir. Meşru siyasi iktidar gayrimeşru yollarla engellenmiştir. Bin yıl etkileri sürece denen bu darbe girişimi kısa zaman sonra şartların değişmesi ile yargılama konusu olmuş ve failler cezalandırılmıştır. Bu süreç bakımından en önemli husus, bir daha aynı acı tecrübeler yaşamamak için cezaların infazının tavizsiz şekilde icrasındır.

Aşağıda basında yer alan bir kısım görsellere yer verilmiştir.

28 ŞUBAT DAVASINDA KARAR ÇIKTI

28 Şubat davasında aralarında dönemin Genelkurmay Başkanı İsmail Hakkı Karadayı, Genelkurmay 2. Başkanı Çevik Bir ve Genelkurmay Harekat Başkanı Çetin Doğan'ın da bulunduğu 21 sanık müebbet hapis cezasına çarptırıldı

MÜEBBET HAPİS CEZASI

İSMAIL HAKKI KARADAYI
Dönemin Genelkurmay Başkanı Orgeneral

“Dört sene Genelkurmay Başkanlığı yaptım. Batı Çalışma Grubu'nu duymadım”

MÜEBBET HAPİS CEZASI

ÇEVİK BİR
Dönemin Genelkurmay İkinci Başkanı Orgeneral

“Sincan'da demokrasiye balans ayarı yaptık”

MÜEBBET HAPİS CEZASI

ÇETİN DOĞAN
Dönemin Genelkurmay Harekat Başkanı Orgeneral

“28 Şubat'ta da biz, o zamanki sorumlu komutanlar, devamlı meşru bir zeminde bulduk”

MÜEBBET HAPİS CEZASI

FEVZİ TÜRKERİ
Dönemin Genelkurmay İstihbarat Başkanı Korgeneral

“28 Şubat sürecinde mücadele edilene hükümet değil irticidir”

MÜEBBET HAPİS CEZASI

HİKMET KÖKSAL
Dönemin Kara Kuvvetleri Komutanı Orgeneral

“TSK illegal bir iş yapmaz, şartlar gerektiğinde gereken şeyleri yapar. Illegal iş yapacak bir ihtiyaç da yoktu”

MÜEBBET HAPİS CEZASI

EROL ÖZKASNAK
Dönemin Genelkurmay Genel Sekreteri

“28 Şubat bir kriz yönetimidir. Kriz yönetiminin amacı; savaş veya bir çatışmaya girmeden isteklerinizi karşı tarafa kabul ettirmektir. Bu amaç hasıl oldu, yani kriz yönetimi başarı ile idare edildi.”

Gürüz, suç tarihinde yürürlükte bulunan ve lehlerine olan 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 147. maddesi uyarınca "Türkiye Cumhuriyeti hükümetini cebren düşürmeye ve devirmeye iştirak" suçundan ağırlaştırılmış müebbet hapse çarptırıldı.

Yargıtay, 28 Şubat davasında cezaları onadı, Çevik Bir ile Çetin Doğan cezaevine girecek

Asuman ARANCA, Gündem
Güncellenme 17:34, 09/07/2021

Yargıtay 16. Ceza Dairesi, 28 Şubat davasında aralarında Çetin Doğan ve Çevik Bir'in de bulunduğu 14 sanığa verilen mahkumiyet kararlarını onadı. Dairenin kararı, yargılamayı yapan Ankara 5. Ağır Ceza Mahkemesine gönderilecek.

4-15 Temmuz Hain Darbe Girişimi

15 Temmuz 2016 yılında yaşanan hain darbe girişimi diğer darbelerden farklı olarak, askerî hiyerarşi içinde değil, bir terör örgütü faaliyeti olarak icra edilmeye çalışılmıştır. 15 Temmuz hain darbe girişimi birçok yönüyle toplumda tartışıldığı için aynı konular üzerinde durmayacağız. Ancak bu süreçte 14.7.2016 tarihinde gerçekleştirilen bir kanun değişikliğine dikkat çekmek istiyoruz. 5442 Sayılı İl İdaresi Kanun 11'inci maddesi değişikliği 14 Temmuz 2016 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanmış ve toplumsal olaylar bakımından olay yerindeki en rütbeli askere sevk ve idare görevi verilmiştir. Bu kanun hâlâ yürürlüktedir. Kanaatimizce bu yetki o ilin emniyet müdürüne verilmelidir. Bu askerî kalkışmalar için bir zemin niteliği kazanabilir.

14 Temmuz 2016 PERŞEMBE

Resmî Gazete

Sayı : 29770

MADDE 12 – 10/6/1949 tarihli ve 5442 sayılı İl İdaresi Kanununun 11 inci maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“J) Genel kolluk kuvvetlerinin imkân ve kabiliyetlerini aşan durumlarda terörle mücadele için gerekli olması veya terör eylemlerinin kamu düzenini ciddi şekilde bozması hâlinde, İçişleri Bakanlığının teklifi üzerine Bakanlar Kurulu kararıyla Türk Silahlı Kuvvetleri görevlendirilebilir. Bakanlar Kurulu kararında; görevin kapsam ve süresi, görev alanı, istihbarat yetkisinin kapsamı, destek silahlarının kullanımına yönelik tahditler, görevlendirilen birliklerin mülki amirler ve genel kolluk kuvvetleri ile ilişkileri, ilgili kamu kurum ve kuruluşları tarafından alınması gereken tedbirler, icra edilecek görevlerin planlanması ve izlenmesi ile gerek görülen diğer hususlar gösterilir. Görevlendirilecek Türk Silahlı Kuvvetleri birliklerinin çapı, teşkilatı, konuşlandırılacağı yerler, emir komuta ilişkileri, kuvvet kaydırılması ve bu kapsamda gerekli görülen diğer hususlar Genelkurmay Başkanlığı tarafından belirlenir.

Görevlendirilen Türk Silahlı Kuvvetleri birlikleri ve personeli, kendi komutanının sorumluluğu altında ve onun emir ve talimatlarına göre 4/1/1961 tarihli ve 211 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanununda belirtilen yetkiler ile kolluk kuvvetlerinin genel güvenliği sağlamada sahip olduğu yetkileri kullanarak verilen görevleri yerine getirir. Bu fıkra uyarınca illerde icra edilecek görevler kapsamında askeri birlikler ile genel kolluk kuvvetleri ve ilgili kamu kurum ve kuruluşları arasındaki işbirliği, koordinasyon ve gözetim valiler tarafından yerine getirilir. Askeri birliklerin belirli görevleri genel kolluk kuvvetleriyle birlikte yapması hâlinde komuta, sevk ve idare askeri birliklerin en kıdemli komutanı tarafından üstlenilir.

24. Türkiye, 15 Temmuz 2016 gecesi silahlı bir darbe teşebbüsüyle karşı karşıya kalmıştır. Darbe teşebbüsünde bulunanlarca hazırlanan sıkıyönetim direktifi ile Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK) tarafından devletin yönetimi maksadıyla Yurtta Sulh Konseyi teşkil edildiği, yönetime el konulduğu, tüm yurttaki sıkıyönetim ve sokağa çıkma yasağı ilan edildiği, kamu yetkisi ile yapılan tüm atama ve görevlendirmelerin teşkil edilen Yurtta Sulh Konseyi tarafından veya onun vereceği yetkiye istinaden yapılacağı, bunun haricinde yapılacak işlemlerin yok hükmünde olduğu, mevcut yürütme erkini görevden el çekirildiği, TBMM'nin feshedildiği, tüm valilerin görevden alındığı, tüm vali, kaymakam ve belediye başkanlığı atamalarının Yurtta Sulh Konseyi tarafından yapılacağı, sivas partilerinin tüm faaliyetlerinin sonlandırıldığı, polis teşkilatının sıkıyönetim komutanları emrine alındığı belirtilmiştir. Anılan direktifin ve ekindeki sıkıyönetim komutanlıklarına ilişkin atama listesinin darbe teşebbüsünde bulunanlar tarafından ilgili askerî birimlere ve bakanlıklara gönderildiği anlaşılmıştır (Aydm Yavuz ve diğerleri [GK], B. No: 2016/22169, 20/6/2017, § 13).

25. Darbe teşebbüsü sırasında TBMM, Cumhurbaşkanlığı Külliyesi, Ankara Emniyet Müdürlüğü, Emniyet Genel Müdürlüğü Özel Harekât Daire Başkanlığı, Milli İstihbarat Teşkilatı yerleşkelerinin de aralarında bulunduğu birçok yere uçak ve helikopterlerin de kullanıldığı bombalı ve silahlı saldırılar yapılmıştır. Öte yandan Cumhurbaşkanı'nın konakladığı otele silahlı baskın yapılmış, ancak Cumhurbaşkanı kısa süre önce otelden ayrıldığı için baskın amacına ulaşamamıştır. Ayrıca Başbakanın aracının bulunduğu konvoya silahla ateş edilmiş, Genelkurmay Başkanı ve Kuvvet Komutanlarının da aralarında bulunduğu birçok üst düzey askerî yetkili rehin alınmıştır. Yine Avrupa ve Asya'yı birbirine bağlayan Boğaz köprüleri ile İstanbul'da bulunan havalimanları tanklar ve zırhlı araçlarla ulaşıma kapatılmış, ülkenin birçok yerindeki çok sayıda kamu kurumu silah zoruyla işgal edilmiş veya buna teşebbüs edilmiştir (Aydm Yavuz ve diğerleri, § 15).

15 Temmuz hain darbe süreci ile bahsedilmesi gereken bir başka husus bir Whatsapp grubu üzerinden yönlendirilmesidir. Yukarıda bahsettiğimiz gibi teknolojik gelişmeler ceza ve ceza muhakemesi hukuku bakımından yakından takip edilmeli, gerekli müdahaleler için kanuni düzenlemeler yapılmalıdır.

Sonuç

1) Anayasal organlara karşı işlenen suçlarla (darbe suçları) mücadele bakımından ceza hukuku son derece önemlidir. Ceza hukuku yaptırımları bu suçlar bakımından ağır olmalı ve caydırıcı olması için tavizsiz şekilde uygulanmalıdır. Bu bağlamda 28 Şubat davasında mahkûm olan faillerle ilgili cezaların af veya çeşitli yollarla kaldırılması gerektiği kanaatindeyiz.

2) Terörle mücadele kanunu gerek anayasal organlara karşı işlenen suçlarla (darbe suçları) gerekse terör suçları ile mücadele edebilmek için 1991 tarihli Terörle Mücadele Kanunu yeterli değildir. Mukayeseli hukuktaki örnek kanunlar da göz önünde bulundurularak, teknolojik seviyemize uygun bir kanun hazırlanmalıdır.

3) Darbelere zemin hazırlanması bakımından TCK'nın 215'inci maddesinde düzenlenen suç ve suçluyu övme suçu etkin şekilde uygulanmalı, darbe suçlarının ve faillerinin övülmesi daha ağır cezayı gerektiren nitelikli hâl kabul edilmelidir.

4) Düşman ceza hukuku gibi kavramlar, temel insan hak ve hürriyetleri ile bağdaşır nitelikte olmadığından uygulanmamalı, yargılamalar evrensel insan haklarına uygun standartlarda gerçekleştirilmelidir.

5) 5442 Sayılı İl İdaresi Kanun 11'inci maddesi değiştirilmeli ve maddede en rütbeli askere verilen yetki o yerin emniyet müdürüne verilmelidir.